

Міністерство освіти та науки України
Рівненський державний гуманітарний університет
Факультет музичного мистецтва
Кафедра музикознавства, фольклору та музичної освіти

ІСТОРІЯ МУЗИКИ
МОДУЛЬ «ІСТОРІЯ УКРАЇНСЬКОЇ МУЗИКИ»
Методичні рекомендації до курсу
для здобувачів вищої освіти першого освітнього рівня
«бакалавр»
спеціальностей 014 Середня освіта (Музичне мистецтво),
025 Музичне мистецтво

Рівне - 2024

УДК 78 (477) (091) 3.91(08)
П 78

Історія музики. Модуль «Історія української музики».
Методичні рекомендації до курсу для здобувачів вищої освіти першого освітнього рівня «бакалавр» спеціальностей 014 Середня освіта (Музичне мистецтво), 025 Музичне мистецтво. Укладач Т.І. Крижановська. Рівне, 2024. 27 с.

Укладач:

Крижановська Т. І.

кандидат педагогічних наук, доцент
кафедри музикознавства, фольклору та
музичної освіти РДГУ

Рецензенти:

Цюлюпа Н. Л.

кандидат педагогічних наук, доцент
кафедри естрадної музики РДГУ;

Крусь О. П.

кандидат педагогічних наук, доцент
кафедри музикознавства, фольклору та
музичної освіти РДГУ

Методичні рекомендації складено у відповідності до Освітньо-професійної програми підготовки здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальностей 014 Середня освіта (Музичне мистецтво), 025 Музичне мистецтво. Зміст методичних рекомендацій – плани практичних занять, завдання до самостійної роботи, рекомендації до їх виконання, питання для самоконтролю, підсумкового контролю та ін., сприятимуть підготовці кваліфікованих викладачів закладів допрофесійної музичної освіти, вчителів курсу «Мистецтво (Музичне мистецтво)», та ін. фахівців, діяльність яких пов'язана з освітніми послугами у галузі мистецької (музичної) освіти.

Обговорено на засіданні кафедри музикознавства, фольклору та музичної освіти РДГУ (протокол № ____ від _____ 2024 р.)

Рекомендовано до друку навчально-методичною радою факультету музичного мистецтва РДГУ (протокол № ____ від _____ 2024 р.)

© Рівненський державний гуманітарний університет, 2024
© Крижановська Т. І., 2024

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Курс «Історія музики» належить до обов'язкових компонент освітніх програм Середня освіта (Музичне мистецтво), Музичне мистецтво Він зорієнтований на підготовку фахівців для сфери музичної освіти (вчителя закладу загальної середньої освіти, викладача закладу музичної передпрофесійної освіти, дитячих позашкільних закладів).

Мета курсу полягає у формуванні у здобувачів музикознавчої (музично-історичної) компетентності – необхідної складової музично-педагогічного світогляду, важливої передумови здійснення ними музичної освіти у закладах освіти різних типів.

Завданнями курсу є наступні:

- створення системи музично-історичних знань та вмінь використання їх у практичній діяльності;
- оволодіння елементами художньо-педагогічного аналізу зразків вітчизняної композиторської творчості;
- розвиток навичок слухового спостереження та вербальної інтерпретації музичної образності;
- формування здатності узагальнювати, переосмислювати, творчо використовувати досягнення музичного мистецтва;
- розвиток навичок художньо-естетичного оцінювання фактів музичної історії;
- збагачення творчого потенціалу здобувачів засобами вітчизняної музичної культури.

Курсом передбачено формування загальних та фахових компетентностей:

Здатність виявляти повагу та цінувати українську національну культуру, суспільну мультикультурність (культурна компетентність).

Здатність до розуміння значення мистецтва у сучасному суспільстві; сприяння збагаченню вітчизняної музичної культури (культурна компетентність).

Здатність узагальнювати, інноваційно переосмислювати та творчо використовувати досягнення музичної культури

(мистецтва, педагогіки), знаходити оптимальні рішення щодо їх теоретичного, методичного, виконавського впровадження у освітній процес (предметно-методична, інноваційна компетентності).

Здатність усвідомлювати художньо-естетичну природу музичного мистецтва.

Здатність усвідомлювати взаємозв'язки та взаємозалежності між теорією та практикою музичного мистецтва.

Здатність використовувати знання про основні закономірності і досягнення у теорії, історії та методології музичного мистецтва та ін.

В результаті опанування курсом здобувач повинен:

- демонструвати сформовану систему музично-історичних знань;
- застосовувати їх у процесі здійснення музично-освітньої та просвітницької діяльності;
- пропагувати кращі музичні зразки, сприяти розвитку вітчизняного музичного мистецтва;
- орієнтуватись у творчості слов'янських композиторів, мати сформований відповідний музично-слуховий досвід;
- вміти виявляти та реалізовувати освітній (навчальний, розвивальний, виховний потенціал музичного мистецтва);
- аналізувати музичні твори з виокремленням їх належності до певної доби, стилю, жанру, особливостей драматургії, форми та художнього змісту;
- володіти методами опрацювання музикознавчої літератури, узагальнення та аналізу музичного матеріалу, принципами формування наукової теми та розуміння подальших перспектив розвитку даної проблематики в різних дослідницьких жанрах та ін.

Запропоновані методичні рекомендації покликані сприяти організації освітнього процесу (очна та заочна, офлайн, онлайн форми навчання), зокрема, самостійної роботи здобувачів у процесі опанування курсу «Історія музики».

Тематичний план курсу

№	Теми. Змістові та навчальні модулі
1.	Навчальний модуль 1 ЗМ 1. Музичне мистецтво України до сер. XIX ст. Вступ. Предмет, мета, завдання курсу. Періодизація історії вітчизняної музики. Джерела українського музичного мистецтва: музичне мистецтво давніх слов'ян та Київської Русі
2.	Становлення українського професійного музичного мистецтва в умовах польсько-литовської доби (XIV–XVII ст.). Світські музичні жанри XVII – перш. пол. XVIII ст.
3.	Українське музичне мистецтво періоду становлення капіталістичних відносин (др. пол. XVIII – перш. пол. XIX ст.)
4.	ЗМ 2. Музичне мистецтво України др. пол. XIX ст. Українська музичне мистецтво класичного періоду (др. пол. XIX ст.). Жанровий огляд
5.	М.В.Лисенко як засновник української професійної композиторської школи
6.	Навчальний модуль 2 ЗМ 3. Українське музичне мистецтво XX століття Українське музичне мистецтво початку XX століття
7.	Українське музичне мистецтво міжвоєнного періоду (1914–1941)
8.	Музичне мистецтво України воєнних років
9.	Музичне мистецтво України повоєнного періоду (1945–1960)
10.	Українське музичне мистецтво 60-х рр. XX ст. – поч. XXI ст. Провідні тенденції розвитку на межі століть

Завдання до самостійної роботи.

Плани практичних занять.

ЗМ 1. Музичне мистецтво України до сер. XIX ст.

Тема 1. Вступ. Предмет, мета, завдання курсу.

Періодизація історії вітчизняної музики.

Джерела українського музичного мистецтва: музичне мистецтво давніх слов'ян та Київської Русі.

Завдання до самостійної роботи

1. З'ясуйте час виникнення вказаних жанрів українського музичного мистецтва, хронологічно розташуйте їх, вказавши відповідні періоди: кантата, хоровий концерт, ораторія, веснянка, кант, кантата-симфонія, знаменний розспів, вертеп.

2. Знайдіть приклади українських професійних музичних творів, які б використовували (цитували, обробляли, наслідували) жанри обрядової пісенності східних слов'ян.

3. Знайдіть приклади професійних музичних творів, які б звертались до билинної традиції.

4. Сформулюйте 5 питань (тестів) для здійснення самоконтролю з даної теми.

Музичний матеріал: зразки знаменного розспіву, народної обрядової пісенності, билинного епосу.

Література

Основна

1. Історія української музики в 6-ти томах. Т. 1: Від найдавніших часів до середини XIX ст. Авт. тому: Л.Б. Архімович, М.К. Боровик, Т.П. Булат та ін. К.: Наукова думка, 1989.
2. Кияновська Л.О. Українська музична культура. Тернопіль: СМТ Астон, 2000.
3. Корній Л. Історія української музики. Частина перша (від найдавніших часів до середини XVIII ст.): Підручник для вищих навчальних закладів. Київ-Харків-Нью-Йорк: Видав-во М.К. Коць. 1996.
URL https://www.studmed.ru/korny-l-storya-ukrayinskoyi-muziki-chast-1-vd-naydavshih-chasv-do-seredini-hv-st_8d113866b27.html

4. Крусь О.П. Історія української музики від витоків до сер XIX ст. Луцьк: Надстир'я, 1999.
5. Програма курсу «Історія української музики». Укл. Т.І. Крижановська. Рівне, 2007.
6. Шреєр-Ткаченко О.Я. Історія української музики. Ч. 1 К.: Муз. Україна, 1980.
7. Хрестоматія української дожовтневої музики: Ч. I. Упор. О.Я. Шреєр-Ткаченко. К.: Муз. Україна, 1974.

Додаткова

1. Крижановська Т.І., Пелячик І.Ф. Духовна музика в загальноосвітній школі: історія, традиції, новації. Рівне: ВАТ «Рівненська друкарня», 2004.
2. Маценко П.С. Конспект історії української церковної музики. Вінніпег, 1973-1982.
3. Ольховський А. Нарис історії української музики. К.: Муз. Україна, 2003.
4. Українська музична література. Авторський колектив під кер. Л.В. Яросевич. Тернопіль: «АСТОН», 2000.
5. Українське мистецтво у полікультурному просторі. Ред. О.П. Рудницька. К.: ЕксОб, 2000.

Тема 2. Становлення українського професійного музичного мистецтва в умовах польсько-литовської доби (XIV–XVII ст.). Світські музичні жанри XVII – перш. пол. XVIII ст.

Завдання до самостійної роботи

1. Укладіть творчий портрет М.П. Дилецького, дотримуючись наступної логіки:
 - значення діяльності;
 - відомості про життя та творчість;
 - творчий спадок;
 - загальна характеристика хорової творчості, зокрема новаторства;
 - зміст теоретичної діяльності.
2. Сформуйте довідник з теми, включивши у нього поняття: дума, лірична пісня, історична пісня, бароко, партесний

концерт, кант, псалма, міська сольна пісня з інструментальним супроводом, музичний цех, вертеп, шкільний театр та ін.

3. Підготуйте презентацію до одного питання Теми 2. Додаткова тематика:

«Вітчизняна музична освіта середньовічного періоду»,
 «Українська народна пісенна творчість середньовічного періоду: жанровий огляд»,
 «Українське музичне бароко»,
 «Український партесний концерт» та ін.

4. Виконайте музичний приклад до теми «Українські музичні жанри XVI–XVII ст.»

Музичний матеріал: зразки раннього церковного багатоголосся, канти, одноголосні пісні з інструментальним супроводом, зразки інструментальної музики XVI–XVII ст., фрагменти з вертепу, М.Дилецький. «Воскресенський канон» та ін.

Практичне заняття з Теми 2:

Світські музичні жанри XVII – перш. пол. XVIII ст.

План

1. Тенденції поступу українського музичного мистецтва середньовічної доби (до XVII ст.)
2. Загальна характеристика українського музичного мистецтва XVII ст.
3. Вокальні жанри в міському побуті: канти, одноголосні пісні з інструментальним супроводом.
4. Інструментальна музика. Діяльність інструментальних цехів.
5. Український театр XVII ст. Роль музики в оформленні вистав.

Література

Основна

1. Історія української музики в 6-ти томах. Т. 1: Від найдавніших часів до середини XIX ст. Авт. тому: Л.Б. Архімович, М.К. Боровик, Т.П. Булат та ін. К.: Наукова думка, 1989.
2. Кияновська Л.О. Українська музична культура. Тернопіль: СМТ Астон, 2000.

3. Корній Л. Історія української музики. Частина перша (від найдавніших часів до середини XVIII ст.): Підручник для вищих навчальних закладів. Київ-Харків-Нью-Йорк: Видов-во М.К. Коць. 1996.
URL https://www.studmed.ru/korny-l-storya-ukrayinskoyi-muziki-chast-1-vd-naydavnshih-chasv-do-seredini-hv-st_8d113866b27.html
4. Корній Л., Сюта Б. Українська музична культура. Погляд крізь віки. Київ: Муз. Україна, 2014.
URL <https://www.scribd.com/document/>
5. Крусь О.П. Історія української музики від витоків до сер XIX ст. Луцьк: Надстир'я, 1999.
6. Програма курсу «Історія української музики». Укл. Т.І. Крижановська. Рівне, 2007.
7. Шреер-Ткаченко О.Я. Історія української музики. Ч. 1. К.: Муз. Україна, 1980.
8. Хрестоматія української доживотної музики: Ч. I. Упор. О.Я. Шреер-Ткаченко. К.: Муз. Україна, 1974.

Додаткова

1. Герасимова-Персидська Н.О. Церква на Україні як рушійна сила перетворень в музичній культурі 16–17 ст. Музика. № 3. 1993.
2. Дилецький М. Граматика музикальна: Фотокопія рукопису 1723 р. Підгот. О.Цалай-Якименко, ред. М.Гордійчук та ін. Київ: Муз. Україна, 1970.
3. Корній, Л.П. Українська шкільна драма і духовна музика XVII–XVIII ст. Київ, 1993.
4. Крижановська Т.І., Пелячик І.Ф. Духовна музика в загальноосвітній школі: історія, традиції, новації. Рівне: ВАТ «Рівненська друкарня», 2004.
5. Маценко П.С. Конспект історії української церковної музики. Вінніпег, 1973. 1982.
6. Українське мистецтво у полікультурному просторі. Ред. О.П. Рудницька. К.: ЕксОб, 2000.
7. Широцький Кость. Знамениті українські актори-співці XVII–XVIII в. Музика. № 3. 1993.

Тема 3. Українське музичне мистецтво періоду становлення капіталістичних відносин (др. пол. XVIII – перш. пол. XIX ст.) Завдання до самостійної роботи

1. Заповніть таблицю: «Художні напрями у музичному мистецтві України XVIII ст.»:

Художній напрям, коротка інформація про нього	На появу та розвиток яких жанрів вплинув даний напрям
Бароко	
Класицизм, тобто зразковий. Виник у Франції XVII ст. Показова нормативність, строгість, лаконічність, однозначність тощо	Клавірні сонати, хорові концерти, симфонії, опери-серія Д.Бортнянського, М.Березовського
Рококо	
Просвітницький реалізм	
Сентименталізм	
Ранній романтизм	

2. Заповніть порівняльну таблицю «Партесний та духовний хорові концерти»

Критерії порівняння	Партесний концерт	Духовний концерт
Час виникнення, існування		Остання третина XVIII ст.
Мистецький напрям	Бароко	
Тематика		
Будова		
Фактура		
Особливості музичної мови		

3. Укладіть творчі портрети (2) українських композиторів XVIII ст.

Бажано дотримуватись наступної логіки викладу:

- місце в історії світової та вітчизняної музики, значення діяльності митця;

- короткі відомості про життя, наприклад: інформація про дитячі роки, освіту, географію професійної діяльності;

- риси стилю (художній напрям, який представляє, тематика, жанри творчості, традиції, новаторство, особливості музичної мови);

- творча спадщина;
- особливості задуму обраного музичного твору;
- освітній потенціал музичної творчості композитора.

4. Виконайте музичний зразок до теми «Українське вокальне мистецтво др. пол. XVIII – перш. пол. XIX ст.». Підготувати до нього вступне слово, орієнтоване на підлітковий учнівський контингент.

5. Підготуйте презентацію до питання з теми 3 або до теми: «Особливості української музичної освіти XVIII ст.»).

Музичний матеріал:

Г.Сковорода. Канти.

М.Березовський. Хоровий концерт «Не отвержи мене во время старости».

А.Ведель. Хоровий концерт № 3, «Херувимська».

Д.Бортнянський. Хорові концерти № 15, 24, 32.

Д.Бортнянський. Соната Фа мажор.

М.Березовський. Симфонія До мажор.

Е.Ванжура. «Симфонія руська, навіяна мелодіями України» (1, 3 ч.).

Симфонія соль мінор невідомого автора поч. XIX ст. (приписувана М.Овсяннику-Куликовському) (1–4 ч.).

І.Котляревський. «Наталка Полтавка» (фрагменти).

Д.Бортнянський. Уривки з оперних творів.

Практичне заняття з Теми 3:

Український хоровий концерт та його творці

План

1. Хоровий концерт: закономірності виникнення, джерела, основні прикмети жанру.
2. Стильові риси творчості М.С. Березовського на основі аналізу концерту «Не отвержи мене во время старости».
3. Жанр хорового концерту в творчості А.Веделя.

4. Хорові концерти Д.Бортнянського: стильові риси, еволюція жанру.

Література

Основна

1. Історія української музики в 6-ти томах. Т. 1: Від найдавніших часів до середини XIX ст. Авт. тому: Л.Б. Архімович, М.К. Боровик, Т.П. Булат та ін. К.: Наукова думка, 1989.
2. Кияновська Л.О. Українська музична культура. Тернопіль: СМТ Астон, 2000.
3. Корній Л.П. Історія української музики. Частина 2.: Друга половина XVIII ст. Київ: М.П. Коць, 1998.
4. Програма курсу «Історія української музики». Укл. Т.І. Крижановська. Рівне, 2007.
5. Шреер-Ткаченко О.Я. Історія української музики. Ч. 1. К.: Муз. Україна, 1980.
6. Хрестоматія української дожовтневої музики: Ч. I. Упор. О.Я. Шреер-Ткаченко. К.: Муз. Україна, 1974.

Додаткова

1. Ванжура Ернест. Три симфонії на слов'янські теми: для симфонічного оркестру; [Підготовка до друку, розшифровка, зведення голосів і передмова М.Пряшникової]. Партитура. Симфонія № 1: «Українська». К.: Музична Україна, 1983.
2. Герасимова-Персидська Н.О. Церква на Україні як рушійна сила перетворень в музичній культурі XVI–XVII ст. Музика. №3. 1993.
3. Іванов В.Ф. Композитор Д.Бортнянський. К.: Музична Україна, 1980.
4. Іванов В.Ф. Співацька освіта в Україні у XVIII ст. К.: Музична Україна, 1997.
5. Іванов В.Ф. Березовський, Бортнянський, Ведель. Історія України в особах. Ч. 2. Миколаїв: МО України, МДПІ, 1993.
6. Крижановська Т.І., Пелячик І.Ф. Духовна музика в загальноосвітній школі: історія, традиції, новації. Рівне: ВАТ «Рівненська друкарня», 2004.

7. Ляшенко Л. Блискавиця темної ночі. Повість. К.: Веселка, 1972.
8. Маценко П.С. Конспект історії української церковної музики. Вінніпег, 1973–1982.
9. Українське мистецтво у полікультурному просторі. Ред. О.П. Рудницька. К.:ЕксОб, 2000.

ЗМ 2. Музичне мистецтво України др. пол. XIX ст.

Тема 4. Українська музичне мистецтво класичного періоду (др. пол. XIX ст.). Жанровий огляд Завдання до самостійної роботи

1. Укладіть довідник з теми «Композитори Західної України др. пол. XIX ст.».
2. Підготуйте творчі портрети С.С. Гулака-Артемівського, П.І. Ніщинського, М.Аркаса
3. Заповніть порівняльну таблицю «Українська симфонічна творчість другої половини XIX ст.».

М.Калачевський Українська симфонія ля мінор	Критерії порівняння	В.Сокальський Симфонія соль мінор
	Короткі відомості про автора: роки життя, освіта, географія професійної діяльності. Творча спадщина та ін.	
	Історія створення симфонії	
	Задум. Тип симфонізму	
	Особливості змісту та будови циклу, зокрема кожної частини	
	Особливості використання фольклорних джерел	

4. Підготуйте презентацію (реферат) з наступних тем: «М.Вербицький. Творчий портрет».

- «Симфонічні жанри в творчості М.Лисенка».
«Музика домашнього побуту другої половини XIX ст. Творчість М.Завадського, В.Заремби та ін.».
«Музична освіта в Україні XIX ст.».

Музичний матеріал:

- М.М. Калачевський. Українська симфонія ля мінор.*
Сокальський. Симфонія соль-мінор.
С.С. Гулак-Артемівський. «Запорожець за Дунаєм».
П.І. Ніщинський. «Вечорниці».

Практичне заняття з Теми 4:

Українське музичне мистецтво класичного періоду : симфонічна творчість

План

1. Провідні тенденції розвитку українського музичного мистецтва другої половини XIX ст.
2. М.Калачевський Українська симфонія ля мінор: особливості задуму та його втілення.
3. Особливості змісту та музичної мови Симфонії соль мінор В.Сокальського.
4. Симфонічні жанри у творчості інших українських композиторів класичного періоду.

Література

Основна

1. Історія української музики в 6-ти томах. Т. 2: Друга половина XIX ст. Авт. тому: Т.П. Булат, М.М. Гордійчук, С.Й. Грица та ін. К.: Наукова думка, 1989.
2. Кияновська Л.О. Українська музична культура. Тернопіль: СМТ Астон, 2000.
3. Корній Л. Історія української музики. Частина 3: XIX ст. Київ: Видавництво М.П. Коць, 2001.
4. Корній, Л., Сюта Б. Українська музична культура. Погляд крізь віки. Київ: Муз. Україна, 2014.
URL <https://www.scribd.com/document/>
5. Крусь О.П. Історія української музики другої половини XIX століття: Навчальний посібник. Рівне: НУВГП, 2014.

- Програма курсу «Історія української музики». Укл. Т.І. Крижановська. Рівне, 2007.
- Хрестоматія української дожовтневої музики: Ч. 2. Упор. О.Я. Шреер-Ткаченко. К.: Муз. Україна, 1974.

Додаткова

- Гордійчук М.М. Українська симфонія М.Калачевського. К.: Муз. Україна, 1963.
- Загайкевич М.П. М.Вербицький. К.: Муз. Україна, 1961.
- Загайкевич М.П. Музичне життя Західної України др. пол. XIX ст. К: Муз. Україна, 1969.
- Іваницький А.І. Українська народна музична творчість. К: Муз. Україна, 1990.
- Кияновська Л.О. Галицька музична культура XIX–XX ст. Навч. посібник. Чернівці: Книга-XXI, 2007.
- Каришева Т. Петро Сокальський. К.: Муз Україна, 1978.
- Кауфман Л. М.М. Аркас – нарис про життя і творчість. К.: Муз. Україна, 1973.
- Кауфман Л. С.Гулак-Артемівський. К.: Муз. Україна, 1973.
- Муха А. Композитори України та української діаспори. Довідник. К.:Муз. Україна, 2004.
- Пархоменко Л.О. Петро Ніщинський. К.: Муз. Україна, 1989.

Тема 5. М.В. Лисенко як засновник української професійної композиторської школи Завдання до самостійної роботи

- Заповніть таблицю «Лисенко-класик української музики» за наведеним зразком

Музичні жанри, започатковані М.В. Лисенком	Приклади (твори)
Український класичний різножанровий солоспів: солоспів-пейзаж, солоспів-лірична пісня, солоспів-колискова, солоспів-монолог та ін.	«Садок вишневий коло хати» (сл. Т.Шевченка), «Ой одна я, одна» (сл. Т.Шевченка), «Ой люлі, люлі» (сл. Т.Шевченка), «Доля» (сл. Т.Шевченка)

Класична обробка української народної пісні (хорова, вокальна)	
Інші...	

- Підготуйте реферативну роботу (презентацію) з питання Теми 5 або наступних тем:

«Твори М.Лисенка у контексті сучасного уроку музичного мистецтва».

«Твори М.Лисенка у навчанні учня-піаніста».

«М.Лисенко-педагог».

«Духовна музична творчість М.В. Лисенка».

«М.Лисенко-фольклорист».

«М.Лисенко-піаніст».

- Виконати твір (фрагмент) М.Лисенка. Підготувати до нього вступне слово, орієнтоване на підлітковий учнівський контингент.

- Розробити тестові питання для здійснення самоконтролю з теми.

Музичний матеріал:

М.Лисенко обробки українських народних пісень «Про Кармелюка», «Не співайте, півні», «Жалі мої, жалі», «Верховино, світку ти наш».

Солоспіви «Ой одна я одна», «Садок вишневий коло хати», «Доля», «Безмежне поле», «Місяцю-князю», «Коли настав чудовий май», «Коли розлучаються двоє», «Айстри».

Кантата «Радуйся, ниво неполитая».

Опери «Наталка Полтавка», «Тарас Бульба», «Енеїда» (фрагменти).

Практичне заняття з Теми 5:

Творчий портрет М.Лисенка.

Стильові риси вокально-хорової творчості

План

- Роль творчої діяльності М.Лисенка у світовому та українському музичному мистецтві. Творча спадщина. Традиції та новаторство.

2. Жанр обробки у творчості М.Лисенка.
3. Загальна характеристика циклу «Музика до «Кобзаря»: задум, історія, зміст, новаторство.
4. Аналіз образно-емоційного змісту та особливостей музичної мови кантати «Радуйся, ниво непоплитая».
5. Солоспіви на тексти Т.Шевченка: особливості втілення поетичної образності.
6. Солоспіви 900-х р.: еволюція засобів музичної виразності.

Література

Основна

1. Архімович Л.Б. Гордійчук М.М. Микола Віталійович Лисенко. К.: Муз. Україна, 1992.
2. Історія української музики в 6-ти томах. Т. 2 : Друга половина XIX ст. Авт. тому: Т.П. Булат, М.М. Гордійчук, С.Й. Грица та ін. К.: Наукова думка, 1989.
3. Історія української музики. Музично-педагогічна та творча діяльність провідних композиторів Західної України др. пол. XIX – перш. пол. XX ст. Автор-упорядник Белікова В.В. Київ-Кривий Ріг, 1999.
4. Кияновська Л.О. Українська музична культура. Тернопіль: СМТ Астон, 2000.
5. Корній Л. Історія української музики. Частина 3. XIX ст. Київ: Видавництво М.П.Коць, 2001.
6. Хрестоматія української дожовтневої музики: Ч. 3. Упор. О.Я. Шреер-Ткаченко. К.: Муз. Україна, 1977.

Додаткова

1. Архімович Л.Б. Українська класична опера. К.: Муз. Україна, 1957.
2. Лисенко О.М. М.В.Лисенко. Спогади сина. К.: Мистецтво, 1991.
3. Лисенко О.М. Сонце української музики. К.: Мистецтво, 1967.
4. Товстуха Є.С. Микола Лисенко. К.: Радянський письменник, 1988.
5. Коренюк О. Штрихи до педагогічного портрета Миколи Лисенка. URL <http://surl.li/ncqtj>

6. Крижановська Т.І. Розвиток професіоналізму вчителя музичного мистецтва в процесі вивчення творчого спадку М.В. Лисенка. Педагогічна освіта: теорія і практика: Збірник наукових праць. Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка; Інститут педагогіки НАПН України [гол. ред. Лабунець В.М.]. Вип. 22 (1–2017). Ч. 2. Кам'янець-Подільський, 2017. С. 37–42.
7. Крижановська Т.І. Формування педагогічного досвіду майбутнього вчителя музичного мистецтва в контексті творчості М.В. Лисенка. Нова педагогічна думка. 2017. № 2. С. 80–83.
8. Крижановська Т.І. Методичні аспекти реалізації освітнього потенціалу творчості Миколи Лисенка у процесі професійної підготовки майбутніх учителів мистецтва. Нова педагогічна думка. 2022. № 3 (111). С. 112–116.
<http://npd.roippo.org.ua/index.php/NPD/article/view/486>
DOI: <https://doi.org/10.37026/2520-6427-2022-111-3-112-116>

ЗМ 3. Українське музичне мистецтво XX століття.

Тема 6. Українське музичне мистецтво початку XX століття

Завдання до самостійної роботи

1. Укладіть творчі портрети композиторів (2) даного періоду.
2. Укладіть довідник за Темою 6.
3. Підготуйте презентацію до питання практичного заняття або наступних тем:
«М.Леонтович-педагог».
«Педагогічна діяльність К.Стеценка».
«Педагогічний спадок Якова Степового».
4. Укладіть таблицю «Жанрові новації у музичному мистецтві України початку XX ст.» за зразком:

Новаторський жанр	Засновник	Приклад
Кантата-симфонія	С.П. Людкевич	Кантата-симфонія «Кавказ»
Інше...		

Музичний матеріал:

М.Леонтович. «Піють півні», «Дударик», «Козака несуть», «Пряля», «За городом качки пливуть», «Над річкою-бережком», «При долині мак».

К.Стеценко. «Плавай, плавай лебедонько», «Вечірня пісня», «Стояла я і слухала весну».

Я.Степовий. «Три шляхи», прелюдія та ін.

В.Барвінський. «Українська рапсодія».

С.Людкевич. Кантата-симфонія «Кавказ» (фрагменти).

Практичне заняття з Теми 6:

**Музичне мистецтво України к. XIX – поч. XX ст:
жанр вільної обробки у творчості М.Леонтовича;
камерні жанри у творчості К.Стеценка та Я.Степового**

План

1. Українське музичне мистецтво к. XIX – поч. XX ст.: жанрові новації (таблична форма).
2. М.Леонтович. Творчий портрет. Особливості жанру хорової обробки (на прикладі обраного твору).
3. К.Стеценко: творчий портрет. Жанр солоспіву у творчості композитора. Аналіз обраного солоспіву.
4. Яків Степовий. Творчий портрет митця. Камерна творчість: джерела, традиції, новаторство. Аналіз одного твору.

Література

Основна

1. Верещагіна О.Є., Холодкова Л.П. Історія української музики XX століття: навчальний посібник. Київ: Освіта України, 2008.
2. Історія української музики: в 6 т. Редкол.: М.М.Гордійчук (голова) [та ін.]; АН УРСР, Ін-т мистецтвознавства, фольклористики та етнології імені М.Т.Рильського. Київ: Наук. думка, 1989–1992. Т. 3: Кінець XIX – початок XX ст. Авт. тому: С.Й. Грица, М.П. Загайкевич, А.П. Калениченко та ін.], 1990.
3. Історія української музики. Музично-педагогічна та творча діяльність провідних композиторів Західної

України др. пол. XIX – перш. пол. XX ст. Автор-упорядник Белікова В.В. Київ-Кривий Ріг, 1999.

4. Кияновська Л.О. Українська музична культура. Тернопіль: СМТ Астон, 2000.
5. Корній Л.П., Сюта Б.О. Історія української музичної культури: підручник для студентів вищих навчальних закладів. К.: НМАУ ім. П.І. Чайковського, 2011.
6. Крусь О.П. Історія української музики XX ст. Луцьк: Надстир'я, 1997.

Додаткова

1. Білієнко Д.О. Актуалізація спадщини Миколи Леонтовича у формуванні творчої особистості учнів. URL. <http://surl.li/gzttti>
2. Булат Т. Український романс. К.: Наукова думка, 1979.
3. Гордійчук М.М. Леонтович. К.: Муз. Україна, 1972.
4. Завальнюк А. Микола Леонтович. Дослідження, документи, листи. До 125-ї річниці від дня народження. Вінниця: «Поділля-2000», 2002.
5. Крижановська Т.І. Творча спадщина М.Д. Леонтовича у дзеркалі сучасного уроку музичного мистецтва. Мистецька освіта та розвиток творчої особистості: зб. наук. пр. Ін-т мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М.Т.Рильського НАН України, Uniwersytet Rzeszowski Widzial Muzyki, Рівнен. держ. гуманіт. ун-т, Ін-т мистецтв. Рівне: Волин. обереги, 2019. Вип. 5. С. 247–252.
6. Лісецький С.Й. Риси стилю творчості К.Стеценка. К.: Музична Україна, 1977.
7. Муха А. Композитори України та української діаспори. Довідник. К.:Музична Україна, 2004.
8. Пархоменко Л.О. Кирило Григорович Стеценко К.: Муз. Україна, 1973.
9. Стеценко К.Г. Спогади. Листи. Матеріали. Упор. Є.Федотов. К.: Муз. Україна, 1981.
10. Творчість М. Леонтовича: зб. статей. Упор. В.Золочевський. К.: Муз. Україна, 1977.
11. Федотов С.І. Педагогічна діяльність К.Г. Стеценка. К.: Наукова думка, 1971.

Тема 7. Українське музичне мистецтво міжвоєнного періоду (1914–1941)

Тема 8. Музичне мистецтво України воєнних років (1941–1945)

Тема 9. Музичне мистецтво України повоєнного періоду (1945–1960)

Завдання до самостійної роботи

1. Укладіть: таблицю «Новаторські жанри в українській музиці міжвоєнного, воєнного, повоєнного періодів» за зразком

Жанр	Засновники	Приклад
Балет	В.Фемеліді, К.Данькевич	В.Фемеліді «Карманьйола», К.Данькевич «Лілея»
Інші...		

2. Укладіть творчі портрети композиторів Л.Ревуцького, В.Косенка, В.Барвінського (міжвоєнний період); А.Штогаренка (воєнний період), Б.Лятошинського, К.Данькевича, Г.Майбороди (повоєнний період).

3. Для учнів старших класів підготуйте повідомлення з теми: «Сторінка (факт) музичного життя міжвоєнної (воєнної, повоєнної) України»

Музичний матеріал:

М.Леонтович. Хори «Льодолом», «Моя пісня».

А.Штогаренко. Симфонічна сюїта «Пам'яті Лесі Українки».

Л.Ревуцький. Симфонія № 2.

А.Штогаренко. Кантата-симфонія «Україно моя» (1 ч.).

Б.Лятошинський. Симфонія № 3 сі мінор.

Б.Лятошинський. Симфонічна балада «Гражина».

Г.Майборода. «Гуцульська рапсодія».

Лятошинський. Хорові твори «Пори року», «Дици», «Тече вода в синє море».

К.Данькевич. «Богдан Хмельницький» (фрагменти).

Практичне заняття з Тем 8, 9:

Українська симфонічна творчість другої половини ХХ ст.

План

1. Загальний огляд музично-культурного життя України другої половини ХХ ст.
2. Особливості розвитку українських симфонічних жанрів (у порівнянні з аналогічними жанрами довоєнного періоду): теми, жанри, типи симфонізму, новаторство.
3. А.Я. Штогаренко. Творчий портрет.
4. Риси стилю А.Штогаренка на основі аналізу особливостей образного змісту та музичної мови Симфонії № 2 для струнного оркестру («Пам'яті товариша»).
4. Б.Лятошинський: значення діяльності митця в історії української музики. Риси стилю, жанрова палітра творчості.
5. Особливості задуму симфонії № 3 Б.Лятошинського та його втілення.
6. Г.І. Майборода. Жанрова характеристика творчості.
7. Особливості задуму та музичної мови «Гуцульської рапсодії» Г.Майбороди.

Література

Основна

1. Верещагіна О.Є., Холодкова Л.П. Історія української музики ХХ століття: навчальний посібник. Київ: Освіта України, 2008.
2. Кияновська Л.О. Українська музична культура. Тернопіль: СМТ Астон, 2000.
3. Крусь О.П. Історія української музики ХХ ст. Луцьк: Надстир'я, 1997. Рівне: НУВГП, 2014.

Додаткова

1. Горюхіна Н. Симфонізм Ревуцького. К.: Музична Україна, 1965.
2. Михайлов М. К.Ф. Данькевич. К.: Музична Україна, 1974.
3. Зінькевич О. Георгій Майборода. К.: Музична Україна, 1983.

4. Муха А. Композитори України та української діаспори. Довідник. К.: Музична Україна, 2004.
5. Павлишин С. Василь Барвінський. К.: Муз. Україна, 1990.
6. Самофалов В. Борис Лятошинський. К.: Музична Україна, 1981.
7. Стецюк Р. Віктор Косенко. К.: Музична Україна, 1974.
8. Творчість А. Штогаренка: 36 статей. Упор. Т. Кравцов. К.: Муз. Україна, 1979.

**Тема 10. Українське музичне мистецтво
60-х р. XX ст. – поч. XXI ст. Провідні тенденції розвитку
Завдання до самостійної роботи**

1. Укладіть довідник «Українські композитори 60-х XX ст. – поч. XXI ст.»
2. Розробіть творчі портрети (2) композиторів даного періоду.
3. Заповніть таблицю «Музичні напрями другої половини XX ст.»

Напряма	Представники	Твори
Музичний авангард	В.Годзяцький	«Чотири етюди» для магнітофона
Інші...		

Музичний матеріал:

М.Скорик. «Карпатський концерт».
М.Скорик. Опера «Мойсей» (фрагменти).
Г.Грабовський. «Симфонічні фрески».
Леся Дичко. «Чотири пори року».
Ю.Іщенко. «Календарні пісні».

**Практичне заняття з Теми 10:
Українське музичне мистецтво сучасності.
«Неофольклорна хвиля» та її представники**

План

1. Основні тенденції розвитку музичного мистецтва другої половини XX ст.: творчі напрями, їх представники, загальна характеристика провідних рис стилю.

2. Риси стилю М.Скорика: на прикладі «Карпатського концерту» («Гуцульського триптиха»).
3. Творчий портрет Лесі Дичко. Особливості хорової творчості.
4. Творчі портрети інших представників «неофольклорної хвилі»: Ю.Іщенко, В.Зубицького, Є.Станковича та ін.

Література

Основна

1. Верещагіна О.Є., Холодкова Л.П. Історія української музики XX століття: навчальний посібник. Київ: Освіта України, 2008.
2. Кияновська Л.О. Українська музична культура. Тернопіль: СМТ Астон, 2000.
3. Крусь О.П. Історія української музики XX ст. Луцьк: Надстир'я, 1997. Рівне: НУВГП, 2014.

Додаткова

1. Гордійчук М. Леся Дичко. К.: Музична Україна, 1978.
2. Конькова Г. Юрій Іщенко. К.: Музична Україна, 1974.
3. Лісецький С. Євген Станкович. К.: Музична Україна, 1979.
4. Щириця Ю. Мирослав Скорик. К.: Музична Україна, 1987.

Тести для самоконтролю

1. Вкажіть жанр, що виник в період Київської Русі:
 - 1/ кант,
 - 2/ календарно-обрядові пісні,
 - 3/ билина,
 - 4/ партесний концерт.
2. Розташуйте жанри у порядку їх виникнення в українській музичній культурі:
 - 1/ ораторія,
 - 2/ кантата,
 - 3/ хоровий концерт,
 - 4/ знаменний розспів,
 - 5/ моноопера.

3. Визначте твір, на музичну мову якого вплинула стилістика українських дум:

- 1/ Л.Ревуцький Симфонія № 2,
- 2/ Г.Майборода «Гуцульська рапсодія»,
- 3/ А.Штогаренко «Україно моя!».

4. Виділіть істинне твердження:

- 1/ М.В. Лисенко – основоположник жанру хорової поеми.
- 2/ М.В. Лисенко – основоположник жанру української ораторії.
- 3/ М.В. Лисенко – основоположник української кантати-симфонії.

5. Вкажіть, якому періоду історії української музики належать твори: «Карпатський концерт», кантата «Чотири пори року», вокальний цикл «Календарні пісні».

- 1/ 90-ті р. XIX ст.,
- 2/ перш. пол. XX ст.,
- 3/ поч. XX ст.,
- 4/ 60-80-ті р. XX ст.

6. Розташуйте у хронологічній послідовності імена композиторів:

- 1/ С.Гулак-Артемівський,
- 2/ М.Дилецький,
- 3/ М.Березовський,
- 4/ Б.Лятошинський.

7. Вкажіть жанр, що виник в українській музиці у XVIII ст.:

- 1/ партесний концерт,
- 2/ кантата – симфонія,
- 3/ хоровий концерт,
- 4/ національна героїко-патріотична опера.

8. Вкажіть твір, в якому цитуються українські календарно-обрядові пісні:

- 1/ «Тарас Бульба» М.Лисенка,
- 2/ «Українська симфонія» М.Калачевського,
- 3/ Симфонія № 2 Л.Ревуцького,
- 4/ Симфонія соль-мінор В.Сокальського.

9. Виділіть істинне твердження:

Основоположником циклічного хорового концерту на Україні є

- 1/ М.Дилецький,
- 2/ М.Березовський,
- 3/ Д.Бортнянський.

10. Вкажіть час написання музично-теоретичної праці «Идея грамматики музыкальной»:

- 1/ XVII ст.
- 2/ XIX ст.
- 3/ XVI ст.
- 4/ XX ст.

Питання підсумкового контролю (екзамен)

1. Етапність розвитку українського музичного мистецтва до XX ст.
2. Музичні жанри Київської Русі: загальна характеристика.
3. Жанри української світської музичної творчості XVI–XVII ст.
4. Особливості становлення українського професійного музичного мистецтва (до середини XVIII).
5. Українські вокальні жанри др. пол. XVIII – п.п. XIX ст.: загальна характеристика.
6. Особливості зародження та становлення української опери до XX ст.
7. Особливості зародження та становлення української симфонії до XX ст.
8. Особливості розвитку музичного мистецтва Західної України XIX ст.
9. Українське музичне мистецтво початку XX ст.: жанровий огляд.
10. Музичне мистецтво України довоєнного періоду XX ст. (1917–1941): традиції, новаторство, жанровий огляд.
11. Особливості розвитку музичного мистецтва України воєнної доби (1941–1945).
12. Українська воєнна опера: теми, жанри, риси музичної драматургії.
13. Симфонічна музика повоєнної України: провідні тенденції розвитку.
14. Українське оперне мистецтво повоєнного періоду: жанрово-тематична класифікація, драматургічні риси.

15. Українське музичне мистецтво 60–80-х р.: провідні тенденції розвитку.
16. Хорова творчість 60–80-х р. ХХ ст. : теми, жанри, традиції, новаторство.
17. Українська оперна творчість 60–80-х р. ХХ ст.: новаторські пошуки.
18. Симфонічна творчість 60–80-х р. ХХ ст., як відображення провідних мистецьких тенденцій періоду.
19. Український хоровий концерт др. пол. ХVІІІ ст. Особливості жанру в творчості М.Березовського.
20. Жанр хорового концерту в творчості А.Веделя.
21. Жанр хорового концерту в творчості Д.Бортнянського.
22. С.Гулак-Артемівський. Особливості драматургії опери «Запорожець за Дунаєм».
23. М.В.Лисенко: роль митця в історії української музики, творчий портрет композитора.
24. М.Лисенко. Опера «Тарас Бульба»: риси драматургії, особливості музичної мови Тараса.
25. Романсова творчість М.Лисенка: теми, жанри, еволюція музичної мови.
26. Порівняльна характеристика «Української» симфонії М.Калачевського та Симфонії соль-мінор В.Сокальського.
27. К.Стеценко – продовжувач творчих традицій М.Лисенка.
28. М.Леонтович. Хорова творчість. Методи обробки українських народних пісень.
29. Л.Ревуцький. Симфонія № 2 мі-мінор: особливості використання українського фольклору.
30. В.С. Косенко: творчий портрет митця.
31. Симфонія № 3 сі-мінор Б. Лятошинського як зразок конфліктно-драматичного симфонізму.
32. А.Штогаренко Симфонія № 2 (камерна): особливості творчого задуму та його втілення.
33. М.Скорик «Карпатський концерт»: особливості використання фольклору.
34. «Неофольклорні» риси кантати «Чотири пори року» Лесі Дичко.
35. Творчий портрет Г.Майбороди.
36. Творчий портрет В.Сильвестрова.

Навчальне видання

ІСТОРІЯ МУЗИКИ

МОДУЛЬ «ІСТОРІЯ УКРАЇНСЬКОЇ МУЗИКИ»

Методичні рекомендації до курсу
для здобувачів вищої освіти першого освітнього рівня
«бакалавр»
спеціальностей 014 Середня освіта (Музичне мистецтво),
025 Музичне мистецтво

Укладач:

Крижановська Т. І.

Комп'ютерна верстка:

Федорук Л. М.

Формат 60x90 1/16. Папір офсетний.
Ум. др. арк. 0,91. Гарнітура Time New Roman.

*Віддруковано у відділі
інформаційного та технічного забезпечення
Рівненського державного гуманітарного університету
33028, м. Рівне, вул. С. Бандери, 12*